

גליון תתצו • ערש"ק פרשת וירא

• שנת העשרים •

לקראת שבוע

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

טעם הביקוד דק ביום שלישי למילה

עומק המס"ג שבנסיון העקידה

גדר מצות הכנסת אורחים

אברהם אבינו קבע מקום קבוע לגילויו אלקות

מכון אור החסידות

סניף ארץ הקודש
ת.ד. 2033
כפר חב"ד 6084000
03-738-3734
Likras@likras.org

Or Hachasidus

Head Office
1469 President St. #BSMT
Brooklyn, NY 11213
United States
(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,

הרב מאיר יעקב זילברשטרום, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שווייכה

פתיחה

בעזה"ת.

הננו מתכבדים להגיש לפניכם את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליץ תתצו) היו"ל לפרשת וירא, ובו אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבנ"מ זי"ע.

◇ ◇ ◇

מדור "מקרא אני דורש" עוסק בענין ביקורו של הקב"ה אצל אברהם ביום שלישי למילתו דוקא, דמפרשים שקו"ט מגלץ שזה הי' ביום השלישי דוקא ולא ביום הראשון או ביום השני, והענין מתבאר ע"פ יסוד שלא רצה אברהם להנצל מצער היסורים של ברית המילה, ולכן לא בא הקב"ה עד הזמן הטבעי לרפואה, ואז רפאו ע"י מלאך.

מדור "יינה של תורה" עוסק במהות מעלתה של עקידת יצחק, מעלתה על כל שאר צדיקים וחסידים שמצינו בהם שמסרו עצמם ונפש בני ביתם על קידוש שמו ית', ויבאר עומק נפלא בחילוק בין מס"נ אצל בני נח (להבדיל) לבין המס"נ אצל בני", ועפ"ז יבואר מעלת העקידה גם על שאר הנסיונות שנתנסה בהם אברהם אבינו.

מדור "חידושי סוגיות" עוסק בגדר מצות הכנסת אורחים, ויבאר יסוד חשוב שגדר מצות הכנסת אורחים שונה משאר מצוות גמ"ח – שבה גם היחס והדאגה שמביע המארח כלפי אורחו הם חלק מגוף המצוה, ולא רק מילוי צרכיו.

ועוד עיונים, ביאורים והדרכות במדורים "פנינים", "תורת חיים" ו"דרכי החסידות".

בברכת שבתא טבא
מכון אור החסידות

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השקו"ט והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להיפך, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבאר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריית המערכת בלבד, ושיגאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהכנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנשמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

תוכן ענינים

ב. מקרא אני דורש.....

טעם הביקור רק ביום שלישי למילה

מהו ההכרח לפרש שהקב"ה ביקר את אברהם רק ביום השלישי? / למה לא נתרפא אברהם באבן טובה שהיתה תלוי' בצאורו? / ביקור חולים של הקב"ה אצל אברהם רק אחרי זמן החולי ע"פ טבע

(ע"פ לקסי שחזת חז" עמ' 77 ואילך)

ה. פנינים.....

פרס או פונדק (ע"פ לקסי שחזת חז" עמ' 6 ואילך)

כוס של ברכה לאשה? (ע"פ לקסי שחזת חז" עמ' 110 ואילך)

ו. יינה של תורה.....

עומק המס"נ שבנסיון העקידה

מהו המיוחד במסירת נפש של יהודי שאין בשאר האומות? מדוע הי' חשש שיאמרו ש"אין ממש" בתשעת הנסיונות הראשונים? מהו החידוש המיוחד בניסיון העקידה על פני הקדושים שבכל הדורות? ומה הייתה מטרת ניסיון העקידה? עומק ענין המסירת נפש האמתית בנסיון העקידה ובעבודת ה' של כל יהודי

(ע"פ לקסי שחזת חז" עמ' 73 ואילך)

ז. פנינים.....

אפר ועפר – מדת היתור של אברהם אבינו (ע"פ לקסי שחזת חז" עמ' 79 ואילך)

עקידה בישמעאל? (ע"פ לקסי שחזת חז" עמ' 9-178 דע' 49)

ח. חידושי סוגיות.....

גדר מצות הכנסת אורחים

ידייק בדברי הרמב"ם שהדגיש רק מצות ליווי ולא שאר חיובים שבהכנסת אורחים, ויסיק דבמצות הכנסת אורחים יש גדר שונה משאר מצוות גמ"ח – שנוגע בגוף המצוה גם היחס והדאגה שמביע המארח כלפי אורחו, ולא רק מילוי צרכיו

(ע"פ לקסי שחזת חז" עמ' 77 ואילך)

ט. תורת חיים.....

גירוש העצבות!

יד. דרכי החסידות.....

אברהם אבינו והאורחים

צוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב זילברשטרן, הרב צבי הירש ולמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד,
Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. • 6084000
#BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

להערות והארות:

טל' מערכת: 03-3745979 orhachasidut@gmail.com

מקרא אני הדרש

ביאורים בפשוטו של מקרא

טעם הביקור רק ביום שלישי למילה

מהו ההכרח לפרש שהקב"ה ביקר את אברהם רק ביום השלישי? / למה לא נתרפא אברהם באבן טובה
שהיתה תלוי' בצאורו? / ביקור חולים של הקב"ה אצל אברהם רק אחרי זמן החולי ע"פ טבע

א. בריש פרשתנו: "וירא אליו ה'", ומפרש רש"י:

"לבקר את החולה. אמר רבי חמא בר חנינא: יום שלישי למילתו היה, ובא הקב"ה ושאל בשלמו".

ויש לדקדק באריכות לשון רש"י, שחילק דבריו לשתי פיסקאות – בתחילה כתב "לבקר את החולה" סתם, בלי לפרט אימתי וכיצד, ורק אח"כ מפרט (בפיסקא חדשה) מתי היה זה: "יום שלישי למילתו היה ובא הקב"ה ושאל בשלמו";

דלכאורה, היה לו לקצר ולומר הכל בפיסקא אחת!

ב. והנה, ידועה השאלה בעצם הענין: מנין למד רבי חמא בר חנינא שהקב"ה בא לבקר את אברהם ב"יום שלישי למילתו" דוקא – ולא ביום הראשון או השני?!

וכבר האריכו בזה במפרשים (ראה מפרשי רש"י כאן. אור החיים. חדא"ג מהרש"א לבבא-מציעא פו, ב. ויעוד), ותורף דבריהם – שביום השלישי למילה "החולשה גוברת יותר"; וכפי שמצינו אצל אנשי שכם, ששמעון ולוי באו להורגם "ביום השלישי בהיותם כואבים", "כד תקיפו עליהן כיביהון" (וישלח לה, כה ובתרגום אונקלוס).

אולם לכאורה אין הדבר מספיק, שהרי סוף סוף, פשוט שהמצוה של ביקור חולים היא

בכ"ח חול"ה, גם כאשר אינו מסוכן וכיו"ב – וא"כ, מניין ההכרח שהקב"ה בא לבקר דוקא ביום השלישי, ולא הקדים לבקר ביום הראשון או השני? כלומר: גם את"ל שביום השלישי נחשב הנימול יותר "חולה" מאשר ביום הראשון או השני, בגלל התגברות החולשה כו' – פשוט שגם בימים הראשונים קיימת מצות "ביקור חולים", ואם כן, למה לא נפרש שביקר הקב"ה את אברהם גם בימים אלו?

[יש מן המפרשים שתירצו על פי ההלכה (רמב"ם הל' אבל פ"ד ה"ה) "אין מבקרין את החולה אלא מיום שלישי והלאה".]

אבל גם זה אינו מספיק לכאורה, וכמו שהקשה בבאר בשדה (ועוד): "ומה שאמרו דאין מבקרין את החולה עד יום ג' – הא קיימא לן דאם קפץ עליו החולי נכנסין מיד, והכא דומה כמי שקפץ עליו החולי; ועוד, דהא קיימא לן דקרוביו וריעיו נכנסין מיד, ואם כן הקושיא במקומה עומדת".]

ג. והנה, בנוגע ליום הראשון למילתו של אברהם, אפשר היה לתרץ שאכן הקב"ה ביקר אותו אז; והיינו:

רש"י הביא לעיל פ' לך (יז, כד): "נטל אברהם סכין ואחז בערלתו ורצה לחתוך, והיה מתיירא שהיה זקן – מה עשה הקב"ה? ש"ל ידו ואחז עמו, שנאמר וכוות עמו הברית".

נמצא, איפוא, שהקב"ה בא לסייע לאברהם במילתו – ואפשר לומר, שאז הוא קיים בו גם מצות ביקור חולים;

אולם כיון שבפרשתנו מספר הכתוב על "וירא אליו ה'" בסגנון של ראייה חדשה, מובן שאין הכוונה לאותו הביקור שבא הקב"ה ביום הראשון למילתו, ומזה למדו לחדש שהכוונה לביקור נוסף שהיה לאחר מכן.

אולם גם אם נתרץ כך, עדיין תישאר הקושיא: מנין שהיה זה רק ביום השלישי, ולא לפני כן – ביום השני?

ד. וי"ל בזה דבר חדש, ובהקדים קושיית המהרש"א על עצם זה שהיה אברהם "חולה" במשך ג' ימים:

הנה אמרו חז"ל (בבא-בטרא טז, ב): "אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו, שכל חולה שרואה אותה מיד נתרפא"; והקשה המהרש"א: "למה לא היה אברהם מתרפא באבן טובה כשנחלה מן המילה?"

אלא צריך לבאר, שמחמת חביבות המצוה דמילה, רצה אברהם להרגיש גם את הצער הכרוך במצוה זו, ולא רצה לבטלו (בדרך נס); ואכן, אמרו חז"ל (בראשית רבה פמ"ז, ט), שאברהם רצה בצער המילה: "נימול אברהם – א"ר אבא בר כהנא: הרגיש ונצטער כדי שיכפול לו הקב"ה שכרו". [נראה בהמשך דברי המדרש, שכאשר שמע ר' אבא שיש סברה

שאברהם לא הרגיש בצער המילה, דיבר כנגד שיטה זו בחריפות גדולה (ו"ל המשך המדרש: "א"ר לוי: מל אברהם אין כתיב כאן אלא נימול, בדק את עצמו ומצא עצמו מהול. א"ר ברכיה: בההיא עיתא אקיל רבי אבא בר כהנא לרבי לוי, א"ל שקרנא כזבנא את; אלא הרגיש ונצטער כדי שיכפול הקב"ה שכרו").

וכשם שהמדובר הוא בצער המילה בשעת מעשה, כן הוא בנוגע להצער הנגרם כתוצאה מהמילה – שנמשך באופן טבעי במשך ג' ימים, ואברהם לא רצה לבטל צער זה שבא כתוצאה ממצוה, ולכן לא ריפא עצמו בה"אבן טובה", אלא רצה בצער וחול'י זה הבא מחמת המצוה.

[ויש להאריך בענין זה טובא, בדרך החסידות, אך אכמ"ל (וראה גם לקוטי שיחות חל"א ע' 48, וש"נ)].

ה. ומעתה י"ל, שזהו המקור לזה ש"וירא אליו ה'" היה רק ביום השלישי למילתו – כי הרי בהמשך הענין מסופר על ביאת המלאכים, שא' מהם בא לרפאות את אברהם. ומכיון שנתבאר שאברהם רצה להצטער בצער המילה (ולא לבטלו), בהכרח לומר שריפוי אברהם היה רק ביום השלישי – שעד אז נמשך החולי דהמילה ע"פ טבע – ולא שנתרפא לפני כן באופן שנגרע אצלו מצער המילה הרגיל; וזהו איפוא המקור לכך שגם ביקור הקב"ה (שהיה בסמיכות לבוא המלאכים, כמפורש בכתוב) היה ביום השלישי דוקא.

ומעתה מדויק היטב לשון רש"י, שמחלק לשתי פסקאות – (א) "וירא אליו ה'", לבקר את החולה", (ב) "יום שלישי למילתו היה ובא הקב"ה ושאל בשלומו" – כי מפרש כאן שני ענינים:

בתחילה אומר את כללות הענין – "לבקר את החולה" – ביקור חולים סתם. והרי מצד ענין זה של ביקור חולים אין הכרעה באיזה יום היה זה, אם ביום הראשון, השני או השלישי;

ורק אח"כ מוסיף ומפרט – "יום שלישי למילתו היה":

כיון שלא מדובר כאן בחולי סתם, אלא בחולי הבא בהמשך למצות המילה – לכן צריכים לומר שהקב"ה בא לבקרו דוקא ביום השלישי, שאז הוא הזמן לריפוי חולי זה, ולא לפני כן, כיון שאברהם רצה להצטער בצער המילה (באופן הרגיל והטבעי), מחמת חביבות המצוה.

[ולמעשה מבאר בשדה כאן: "ביקור הקב"ה הוא לרפאותו מחוליו, וכדכתיב באור פני מלך חיים, ולזה אמר יום ג' למילתו היה, כדכתיב יחינו מיומיים וביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו". – ועוד יש להאריך בכל זה].

בפונדק ובו כ"ז מיני מאכל לאורחים, ולא פירות בלבד.

ובזה נחלקו רב ושמואל, שכל אחד פירש "אשל" לפי המעלה הגדולה יותר לשיטתו: רב, שהי' רגיל בהוראת איסור והיתר, שהם ענינים שבין אדם למקום - פירש שהאשל הוא פרדס; ואילו שמואל, שהי' רגיל בהוראת דיני ממונות, שהם דברים שבין אדם לחבירו - פירש שהאשל הוא פונדק.

כוס של ברכה לאשה?

ויאמרו אליו איזה שרה אשתך

בבבא מציעא אומרים, יודעים היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן היתה, אלא להודיע שצנועה היתה, כדי לחבבה על בעלה. אמר רבי יוסי בר חנינא, כדי לשגר לה כוס של ברכה (יה, ט. רש"י)

לכאורה שני הטעמים סותרים זה את זה, שהרי אין זו דרך צניעות לשגר כוס של יין לאשה.

וי"ל, שכדי לתרץ קושיא זו הביא רש"י את שמו של בעל המימרא, שלא כדרכו בדרך כלל, ללמדנו שרבי יוסי בר חנינא לשיטתו:

במסכת ברכות (י, ב) איתא: "א"ר יוסי בר' חנינא . . שהאשה מכרת באורחין יותר מן האיש". ועפ"ז י"ל בנדו"ד, ששרה הכירה בהם שאינם אנשים פשוטים, ולפחות היו דומים בעיני' למלאכים, וקבלת כוס של ברכה מאנשים כאלה אין בה משום חוסר צניעות.

פרדס או פונדק

ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם

אשל - רב ושמואל, חד אמר פרדס להביא ממנו פירות לאורחים בסעודה, וחד אמר פונדק לאכסניא ובו כל מיני מאכל (כא, לז. רש"י)

יש לבאר טעם מחלוקת רב ושמואל, שרב ס"ל שהאשל הוא פרדס, ושמואל ס"ל שהאשל הוא פונדק (ראה במקור הדברים (ע"פ רדב"ז לרמב"ם הל' מע"ש פ"ו ה"ג) שמסתמא אמרינן שהדעה הראשונה היא דעת האמורא שנזכר תחילה, והדעה השני' היא דעת האמורא שנזכר לבסוף):

איתא בגמ': "הלכתא כרב באיסורי, וכשמואל בדיני" (בכורות מט, ב, וש"נ). וביאר הרא"ש בטעם הדבר: "שמואל הי' רגיל תמיד לפסוק דינין, ולכן הי' מדקדק בהן ויורד לעומקן וכו', וכן רב הי' רגיל לדקדק בהוראת איסור והיתר, לכך סמכו על הוראותיו לעניני איסור והיתר" (רא"ש ב"ק פ"ד ס"ד. וראה שו"ת חוות יאיר ס' צד).

ועפ"ז יובן בעניננו:

מצד בחינת "איסורי", היינו דברים שבין אדם למקום - יש מעלה גדולה יותר בפרדס, כי בנטיעת פרדס ושימוש בפירותיו לצורך הכנסת אורחים יש משום הבאת מנחה לקב"ה, כעין מה שמצינו בקין שהביא "מפרי האדמה מנחה לה'" (בראשית ד, ג).

אך מצד בחינת "ממונא", היינו דברים שבין אדם לחבירו - יש מעלה גדולה יותר

יגה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך ההסידות

עומק המס"נ שבנסיון העקידה

מהו המיוחד במסירת נפש של יהודי שאין בשאר האומות? מדוע ה' חשש שיאמרו ש"אין ממש" בתשעת הנסיונות הראשונים? מהו החידוש המיוחד בניסיון העקידה על פני הקדושים שבכל הדורות? ומה הייתה מטרת ניסיון העקידה? עומק ענין המסירת נפש האמתית בנסיון העקידה ובעבודת ה' של כל יהודי

אודות בקשת הקב"ה מאברהם "קח נא את בנך את יחידך . . והעלהו שם לעולה" (פרשתנו כב, ב), דרשו בגמרא (סנהדרין פט, ב) "אין נא אלא לשון בקשה", שהייתה בזה בקשה מיוחדת מאברהם שיעמוד בניסיון: "אמר לאברהם ניסיתך בכמה נסיונות ועמדת ככולך, עכשיו עמוד לי בנסיון זה, שלא יאמרו אין ממש בראשונים".

ויש לתמוה לכאורה על מה שאמר הקב"ה לאברהם שאם לא יעמוד בניסיון יאמרו "אין ממש בראשונים":

כיצד ניתן לומר על אדם שעמד בתשעה ניסיונות קשים ונכשל בעשירי, שלא ה' ממש בכל עבודתו הקודמת?

ובהכרח לומר, שבניסיון העקידה נתגלה עניין יסודי ומהותי בעבודתו של אברהם, באופן שבא ניסיון זה ולימד על הכלל, ואילו לא ה' עומד בו, ה' מתברר למפרע שגם הניסיונות הקודמים היו באופן נחות יותר, וכפי שיתבאר לקמן.

במה גדולה עקידת יצחק ממס"נ הקדושים שבכל דור?

כתבו הקדמונים (ראה אברכנאל. ועוד), שעקידת יצחק נחשבת "כל קרן ישראל וזכותם לפני אביהם שבשמים, ולכן היא שגורה בפינו בתפילתנו כל היום".

ותמהו, מדוע "אנו מזכירים בתפילתנו תמיד עקדת אברהם את יצחק יותר מעקדת כל

החסידים והקדושים שמסרו עצמם על קדושת השם יתברך, כגון רבי עקיבא וחבריו, וכל הקדושים אשר בכל דור ודור" (עיקרים מאמר ג פל"ו)?

ואין די בתירוץ שמסירת נפש של בנו קשה הרבה יותר ממסירת נפש עצמית, שכן גם סוג זה של מסירת נפש מצינו במשך הדורות, כמו חנה ושבעת בני', וכמו בשעת הגזירות והשמדות שמסרו נפשם ונפש בניהם, כידוע.

ובכמה ספרים מתורץ, שאברהם אבינו ה' הראשון למסירת נפש, "דעך אברהם לא ה' עניין המסירת נפש, ואברהם אבינו ע"ה ה' הראשון שמסר נפשו על רצון ה', שפתח את הצינור . . ועל ידי זה, ביכולת כל אחד ואחד למסור נפשו" (ספר המאמרים תרע"ח עמ' רפג. וראה גם סה"מ תרפ"ח עמ' קב. ועוד).

אבל עדיין צריך ביאור, כי אם גדולת עקידת יצחק היא במה שהיא "פתיחת הצינור", והתחלת עניין המסירת נפש בעולם, הרי דבר זה כבר ה' לפני כן, אצל אברהם עצמו, בעת נסיון אור כשדים, כמסופר במדרשי חז"ל (ראה פרד"א פכ"ו. ועוד) שמסר נפשו על אמונת ה', עד שהשליכוהו לכבשן האש, ומדוע לא מזכירים את ניסיון זה בתור "פתיחת הצינור" לעניין המסירת נפש?

האם מס"נ שמצינו אצל גויים היא אמיתית?

בכדי להבין זאת, יש להעמיק תחילה בביטוי זה שאברהם "פתח את הצינור" של מסירת נפש לבניו אחריו, שלכאורה תמוה, מה צריכים כלל ל"פתיחת צינור" ולפעולה מיוחדת, והלא מוצאים אנו עניין של מסירת נפש אצל בני אדם לאו דווקא בנוגע לאמונתו ית', אלא גם בנוגע לעניינים אחרים, וגם אצל אומות העולם, להבדיל, היו כמה עניינים של מסירת נפש על אמונותיהם ודעותיהם, ואם כן, מהו החידוש הגדול שחידש אברהם אבינו בעקידה?

והביאור בכך הוא (עיין תורה אור קכ, ד. ועוד) שמסירת נפש של הגוי אינה מסירת נפש לאמיתתה:

משמעות מסירת נפש היא שהאדם מוותר על מציאותו, והוא מוסר את ה"נפש", את ה"אני" שלו, לגמרי. הוא מוסר את עצמו לגמרי להקב"ה, במסירה ונתינה כזו שנעלית היא מכל סוגי חשבונות של שכל ורגש, והוא מתבטל לגמרי לקב"ה באופן שמציאותו העצמית אינה תופסת מקום כלל.

עניין זה, אינו ביכולתו של הנברא מצד עצמו, כי הקב"ה בראו באופן שהוא קיים ונמצא, ולהגיע לדרגא של מסירת נפש, היינו למעלה ממציאותו, אינו בכוחו של הנברא, וכמאמר (ברכות ה, ב) "אין חבוש מתיר עצמו מבית האסורים", האדם הוא חבוש כביכול בהגבלה שהוא קיים ונמצא, ואינו שייך שיפעל להיפך ממציאותו.

ומה שמצינו בכל זאת מסירת נפש אצל אומות העולם, הרי אין זה ביטול המציאות,

אלא להיפך, שחושב שעל ידי מסירת נפש ירוויח ותגדל מציאותו, ואפילו אם מוסר נפשו על אמונות ודעות, הרי זו מסירת נפש שמיוסדת על חשבון, שכדאי לו יותר ליהרג מאשר לישאר בחיים, כי בזה ירוויח דבר נעלה יותר, ויתוסף אצלו במציאותו וחשיבותו.

או בצד ההפכי, שמציאותו חשובה אצלו, ומכיוון שנמצא במצב שאינו רצוי, אזי למה לו חיים, וכמו עניינים של נצחנות שהגוי מוסר נפשו בהרגשה שאם אינו מנצח למה לו חיים, ונמצא שהמסירת נפש באה מצד יישותו והרגשת מציאותו, ולא שמוותר על עצמו ועל מציאותו.

אך מסירת נפש אמיתית, היא כזו שנעלית מכל החישובים ומכל השיקולים השכליים והרגשיים, האדם מבטל לגמרי את רצונותיו ומאווייו בפני רצון ה', באופן שמציאותו העצמית אינה תופסת מקום כלל.

ומסירת נפש כזו, התחילה רק אצל אברהם אבינו, ובנסיון העקידה דווקא, וכפי שיתבאר.

עקידת יצחק – בלי תועלת שכלית

ביאור העניין:

כאשר מסר אברהם אבינו את נפשו באור כשדים על אמונתו ית', יכולים הרואים לומר שלא הייתה זו מסירת נפש אמיתית, של התבטלות מוחלטת והתעלות מעל למציאותו. יכולים הם לטעון, שמסירת נפש זו נבעה מחישובים ושיקולים של קדושה, שאברהם הבין בשכלו שצריך להפיץ את אמונת ה' בעולם ש"הי' משמש באפילה" שנים רבות (ראה בראשית רבה פ"ב, ג. ועוד), ועד כדי כך, שלא התחשב בכל המניעות והעיוכים ואף מסר על כך את נפשו.

אך מסירת נפש זו, מיוסדת על חשבון, שהאמונה תגדל על ידי מסירת נפשו, ופרסום האמונה חשוב יותר מלישאר בחיים. וממילא הרי מסירת הנפש קשורה לחשבון של תועלת מול הפסד, ואין כאן ביטול מוחלט של המציאות.

אמנם, כאשר הגיע נסיון העקידה, הרי נסיון זה הוא למעלה מכל עניין של שכל ורגש. הנסיון לא הי' מוסיף את ידיעת ה' בעולם, שכן אין בו תוכן של אחדותו ית', ואף לא הי' שום נוכח בעקידה מלבד אברהם ויצחק.

אדרבא, אילו לא הי' המלאך מצווה את אברהם "אל תשלח ידך אל הנער", הרי הי' נעקר האילן הגדול ששתל אברהם בעולם, ולא הייתה באה אותה אומה שיודעת את ה', והייתה מתמעטת מאוד הכרת השי"ת בעולם.

וכל עניין העקידה הי' רק מחמת שהשי"ת רצה זאת וביקש זאת מאברהם, בלי שום טעם ושכל אנושי, וללא כל היגיון.

וכאשר עמד אברהם בניסיון זה, הייתה זו מסירת נפש של ביטול המציאות והשכל והרגש והרצונות לגמרי, ובכך התעלה אברהם למעלה ממצאותו.

ומעתה מובן, מדוע דווקא נסיון העקידה נחשב ל"פתיחת הצינור" של עניין המסירת נפש, משום שדווקא בניסיון זה ניכר בגלוי כיצד העמידה בניסיון הייתה באופן שאברהם ביטל את כל מציאותו להשי"ת, ולא כתוצאה מחישובים שכליים או רגשיים, ובכך הוריש אברהם לדורותיו אחריו את כח המסירת נפש ללא חישובים ובהתבטלות מוחלטת.

ירושלם מאברהם אבינו

עתה, ניתן להבין את בקשת הקב"ה מאברהם "עכשיו עמוד לי בנסיון זה, שלא יאמרו אין ממש בראשונים":

אילו לא הי' אברהם עומד בניסיון העקידה, היו אומרים "אין ממש בראשונים" – שעמידתו של אברהם בניסיונות הראשונים לא הייתה במסירת נפש מוחלטת, אלא כתוצאה מחישובים שונים, כאשר מציאותו והבנתו הן חלק ממסירת הנפש, ולכן בניסיון העקידה שהי' בלא היגיון כלל, הוא אינו עומד.

וכאשר עמד בניסיון העקידה, אז נתברר למפרע, שגם הנסיונות הקודמים הי' בהם ממש, שכן אברהם בטל לחלוטין להשי"ת, וממילא גם באור כשדים ובשאר הנסיונות נהג אברהם מתוך התבטלות מוחלטת ולא משיקולים שכליים.

ואת זאת הוריש אברהם לכל יהודי, שרצונו האמיתי (ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב) של כל יהודי הוא למסור את עצמו לגמרי להקב"ה בלי שום שיקוליים וחשבונות. ולכן, כאשר יהודי מוסר נפשו בשביל הקב"ה, גם אם בחיצוניות נראה שעושה כן מחמת חשבונות ושיקולים שכליים, הנה באמת אין זה מסירת נפש שע"פ חשבון, אלא מסירת נפש ממש, שיהודי מוסר עצמו להקב"ה, למעלה מכל חשבון, כמו בנסיון העקדה.

ירושלם זו פועלת גם בעבודתו היום יומית של כל אחד:

כתבו הפוסקים "טוב לומר בכל יום פרשת העקידה כדי לזכור זכות האבות לפני הקב"ה, וגם כדי להכניע יצרו לעבוד השי"ת, כמו שמסר יצחק נפשו" (שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח מהדו"ק סי' א ס"י. וראה טור וב"י שם), ולכאורה תמוה מאוד, מהי ההשוואה בין מסירת הנפש בניסיון העקידה לבין הכנעת היצר בעבודת ה', שלכאורה לא קרב זה אל זה כלל?

אך העניין הוא, כמבואר למעלה, שאברהם אבינו הוריש את תנועת המסירת נפש המוחלטת שלמעלה מהשכל והרגש לכל יהודי באופן שרצונו הפנימי והאמיתי הוא למסור עצמו לה' בלי חשבון.

ולכן, כל עבודה של יהודי, שהוא מזרע אברהם, "מורשה קהלת יעקב", יש בה "להכניע יצרו לעבוד השי"ת כמו שמסר יצחק נפשו", כי הגם שבחיצוניות נראה שעבודתו בהכנעת היצר הרע אינה מסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת, אלא עבודה המושגת בשכל ומתאימה לרגש, הנה פנימיותה של העבודה היא התמסרות מוחלטת ומושלמת להשי"ת, ממש כמו בעת הליכת אברהם ויצחק לנסיון העקידה.

שהקב"ה מוותר כביכול ומסכים שימחה שמו אפילו למען אשה שלא התנהגה בצניעות, ובלבד "לעשות שלום בין איש לאשתו".

עקידה בישמעאל?

קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק את בנך – אמר לו שני בנים יש לי, אמר לו את יחידך. אמר לו, זה יחיד לאמו וזה יחיד לאבני, אמר לו אשר אהבת. אמר לו "שניהם אני אוהב, אמר לו את יצחק (כב, ב. רש"י)

לכאורה תמוה: היאך עלה על דעתו של אברהם שהכוונה לישמעאל, עד שגם אחרי שהקב"ה אמר לו "את יחידך אשר אהבת" עדיין חשב שאולי מדובר על ישמעאל?

ויש לומר הביאור בזה ע"ד הפנימיות:

מזה שישמעאל הי' אחד משני הנערים שהלכו עם אברהם למעשה העקידה (רש"י פרשתנו כב, ג), אף שלפני זה גירשו אברהם, משמע שבעת העקידה כבר עשה ישמעאל תשובה (וראה גם גר"א כאן).

והנה מצינו מעלה בעבודת התשובה, שבכחה גם זדונות נעשות לו כזכיות (יומא פו, ב). ונמצא שבענין זה גדלה מעלת התשובה על מעלת הצדיקים, שהרי אין בכח הצדיקים להעלות לקדושה כי אם דברי הרשות, ודווקא בכח עבודת התשובה אפשר להעלות גם את הזדונות להיות כזכיות.

ועפ"ז יש לבאר הטעם שקא סלקא דעתיה דאברהם ד"בנך את יחידך אשר אהבת" הוא ישמעאל – מצד העילוי דתשובה, שהי' רק בישמעאל, ולא ביצחק שהי' צדיק.

אפר ועפר – הויתור של אברהם אבינו

ואנכי עפר ואפר

בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר זכו בניו לשתי מצות אפר פרה ועפר סוטה (יה, כו. סוטה יז, א)

ידוע שהקב"ה משלם שכר "מדה כנגד מדה" (ראה סוטה ח, ב ואילך), וא"כ יש לעיין, במה היו "אפר פרה ועפר סוטה" מדה כנגד מדה לדברי אברהם אבינו "ואנכי עפר ואפר" (וראה חדא"ג מהרש"א לחולין פח, ב. עיין יעקב לע"י סוטה יז, שם. נצח ישראל להמהר"ל פנ"ז, ועוד)?

ויש לומר:

תוכן דברי אברהם "ואנכי עפר ואפר" הוא שעבודתו היתה בדרך ביטול ושפלות בפני כל אחד ואחד, בבחינת "משים עצמו כשירים" (ראה ר"ה יז, רע"ב). וכדמצינו שויתר אפי' על "קבלת פני שכינה" בשביל מצות הכנסת אורחים (ראה שבת קכו, סע"א), אף שהאורחים היו "ערביים שמשתחוים לאבק רגליהם" (רש"י פרשתנו יח, ד).

ובשכר זה שהי' "עפר ואפר" וויתר על כל עניניו בפני כל אחד, זכה לשתי מצוות שגם בהן מצינו ענין זה של ויתור למען אחרים:

"אפר פרה" – שאף ש"כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף" נטמאים (פרה ספ"ד), מכל מקום לא התחשבו הכהנים בזה, ונטמאו כדי לטהר אחרים מטומאתם.

"עפר סוטה" – כמארז"ל "לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים" (שבת קטז, א), היינו

הידושי סוגיות

עיון ופירוש בסוגיות הפרשה

גדר מצות הכנסת אורחים

ידייק בדברי הרמב"ם שהדגיש רק מצות ליווי ולא שאר חיובים שבהכנסת אורחים, ויסיק דבמצות הכנסת אורחים יש גדר שונה משאר מצוות גמ"ח – שנוגע בגוף המצוה גם היחס והראגה שמביע המארח כלפי אורחו, ולא רק מילוי צרכיו

שבשמחת חתן וכלה כלל אף חיובי ממון, למה בהכנסת אורחים לא נקט לשון הכולל כל החיובים.

והנה בהלכה שלאח"ז כתב "שכר הלוייה מרובה מן הכל, והוא החוק שחקקו אברהם אבינו ודרך החסד שנהג בה, מאכיל עוברי דרכים ומשקה אותן ומלווה אותן, וגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה, שנאמר (פרשתנו יח, ב) "וירא והנה שלשה אנשים", וליווים יותר מהכנסתם. אמרו חכמים (סוטה מו ע"ב) כל שאינו מלווה כאילו שופך דמים". ולפי הנ"ל דנתכוין למנות כאן מצות לוויה לבדה ולא חיובים שבממון כאכילה ושתייה וכו', נצטרך לומר דגם בהלכה זו בא לבאר מעלת הלוייה לבדה, וא"כ תמוה מה שהזכיר ג"כ גבי אברהם מה שהיה "מאכיל כו' ומשקה כו'".

והנראה בזה, דבאמת לא נתכוון כאן רק ללוויה, אלא שנקט בלשון זו כדי להגדיר מהות דין הכנסת אורחים, שיש בו גדר מחודש יותר משאר חיובי גמ"ח.

דין הכנסת אורחים שבפרשתנו, מנאו הרמב"ם ברפ"ד מהל' אבל ביחד עם שאר חיובי גמ"ח, וז"ל "מצות עשה של דבריהם לבקר חולים . . וללוות האורחים כו'", ותימה למה כשרצה להזכיר שם כולל למצות הכנסת אורחים הזכירו רק בענין לוויה, והול"ל "ולוהכניס אורחים" וכיו"ב, דבזה נכללו כל חיובי ההכנסה, כאכילה ושתייה ולינה כו'.

ובפשטות י"ל דמנה כאן רק חיוב מצוות גמ"ח שבגופו, כביקור חולים וניחום אבלים שהם חובת הגוף, וכלשונו בסיום ההלכה "ואלו הן גמ"ח שבגופו שאין להן שיעור". וחובות אלו דינם שונה מדין חיובי גמ"ח שבממון, דהא אלו האחרונים יש להם שיעור משא"כ חובות הגוף. וכמו שהאריך בזה הרמב"ם עצמו בפירוש המשניות ריש פאה. אמנם לביאור זה יוקשה מה שהרמב"ם הזכיר כאן החיוב "לשמח הכלה והחתן ולסעודם בכל צרכיהם", דפשטות הלשון קאי אף על גמ"ח וסיעוד שבממון (ראה נמוקי מהרא"י לרמב"ם שם), וכיון

דנחלקו אי "אדני" שנאמר כאן קודש הוא או דלא קאי כלל בה' אלא "למלאכים היה מדבר" (לשון התוס'), וא"כ לא מצינו כלל שאמר כלפי שכינה "אל נא תעבור" ונפלה הראיה דלעיל. ומעתה י"ל דכיון שאינו לכו"ע (ובפרט שהרמב"ם עצמו נקט במו"נ ח"א פס"א דלמלאכים היה מדבר), לכך העדיף ראייה האחרת. מיהו יש לדחות, דהלא בחיבור היד ספ"ו מהל' יסודי התורה הכריע כבר הרמב"ם (שלא כבמו"נ) דלשכינה היה מדבר, וא"כ הו"ל לילך כאן לשיטתיה בספר היד.

וי"ל באופן אחר, דהנה בכל מצות גמ"ח עיקר המכוון והציווי הוא הנפעל והתוצאה שיהיה מזה, והיינו התועלת שתגיע לחבירו, וכיון שבזה בד"כ מדת החסד דהנותן כשלעצמו אינו מוסיף ולא גורע להמקבל, דלגביו העיקר הוא מה שנתמלאו צרכיו (ורק שאופן הקיום יכול להיות עילוי לענין הנותן בלבד, מקיים המצוה), לכן אין מדת החסד דהנותן מכלל עיקר המצוה, אלא – מה שהזולת נסתייע ונגמל, וכדמצינו בספרי תצא כד, יט ב"מאבד סלע מתוך ידו ומצאה עני והלך ונתפרנס בה", דאף שהגברא לא נתכוין כלל לגמול חסד, מ"מ כיון שהיה כאן החפצא דגמילות חסדים מה שנסתייע העני, חשיב כקיום המצוה. אבל בהכנסת אורחים, לבד מהחפצא דגמ"ח, שהאורח מקבל צרכיו, ישנו עיקר גדול במידת הגברא המכניסו, דשימת לבו להאורח והתעניינותו בדאגה וכו' הוא עיקר במצות ההכנסה אף לגבי מקבל הגמ"ח, ולכן ענין עיקרי בהמצוה הוא דכל הפעולות שיעשה צריך שירגיש בזה אורחו שהוא בא מצד דאגתו אליו ואהבתו אותו (כמו שרמז הרמב"ם בסיום ההלכה "כל מצוות אלו . . הרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך").

ובהקדמ דאם רצה הרמב"ם להגדיל חומרת הלוייה, הנה אחר שכבר הביא דהוי כשופך דמים אין לך דבר גדול מזה, ולמה הוסיף להזכיר גם הא דחזינן מאברהם דשכר הלוייה יותר מן הכל, ובכלל מאתיים מנה. אלא י"ל דמאברהם ילפינן גדר מיוחד בהכנסת אורחים.

דהנה בשבת קצו ע"א "גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה, דכתיב (פרשתנו שם, ג) ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור וגו'", ופרש"י דדייקינן ממה ש"הניחו והלך לקבל האורחים", אבל הרמב"ם כאן שינה ונקט דילפינן זה מן הכתוב "וירא והנה שלשה אנשים", והוא תימה, ובפרט שאין מובן היאך ילפינן מתיבות אלו לבדן מעלת הכנסת אורחים על קבלת השכינה. ושמא י"ל דהראיה היא מעצם זה שהפסיק לראות אנשים אחרים בעת שהיה מקבל פני השכינה, והרי בעת עמידתו לפני ה' אי אפשר שישים אל ליבו לשום דבר, במכ"ש מדין ק"ש שצריך להיות ביראה גדולה כיון שהוא כקורא כתב המלך (טושו"ע או"ח סי' סא), ובתפילה שבה הוא כעומד לפני המלך (ברכות לג ע"א) ואסור לעשות תנועות או לזוז וכו' (עיי' טושו"ע ונו"כ סו"ס זה וסי' קד), אף שאינו אלא "באי"ל שכינה כנגדו" (סנהדרין כב ע"א), ועל אחת כמה וכמה אברהם שעמד "לפני ה'" ממש כלשון הכתוב בפרשתנו. ועכצ"ל דגדול הדבר להכניסם ודוחה קבלת פני השכינה. ועדיין יל"ע למה העדיף הרמב"ם ראייה זו על הראיה שבגמ' (והרי אין הרמב"ם משנה מן הש"ס אלא כדי להביא ראייה מבוררת יותר, יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ד).

והנה בשבועות לה ע"ב אמרו דהא דגדולה ההכנסה כו' תנאי היא, ותלוי במה

ליסטים בדרך, מ"מ רמז הרמב"ם ג"כ דכשחסרה גילוי מידת הלב כלפי האורח יכול להתבזות מזה, והוא כהא דב"מ נח ע"ב דמלבין פני חבריו חשיב כשופך דמים כיון שבשעת ביזויו "אזיל סומקא ואתי חיוורא".

ובזה יש ליישב עוד תמיהה, דאי נימא דמצות ההכנסה העיקר בה הוא מילוי צרכי האורח ימצא דלא קיים אברהם מצוה, דהא אורחיו היו מלאכים ורק נראין כאוכלין ושותין (ב"מ פו ע"ב), ואפילו למ"ד דאכלו ושתו ממש (עיי' תוס' שם) לא היו צריכים לזה באמת ורק "מפני כבודו של אברהם" (תוס' שם), או מפני ד"אזלת לקרתא אזל בנימוסיה" (ראה שמו"ר פמ"ז, ה. זח"א קמ"ד, א), אבל אי"ז מילוי צרכיהם. והתמיהה גדולה ביותר, דא"כ היה אסור להפסיק מקבלת השכינה עבור זה, כיון דאינו ממצות ההכנסה, ולפ"ז היה נראה דאברהם חלילה נכשל בזה. ותו, איך למדו שגדולה המצוה וכו' ממקום שלא היתה שם מצוה. ועכצ"ל דגם בזה שהיו נראין כאורחין נתקיימה המצוה שפיר, וזה ייתכן רק להנ"ל דהעיקר הוא מידת החסד שישנה אצל המארח, היינו התעניינותו ושימת לבו לאורחו, וכיון שאברהם חשבם לאורחים ונהג עמם ב"דרך החסד" והראה להם דאגתו עבורם, הנה בזה שפיר קיים בהם מצות ההכנסה אף שהיו מלאכים, דהעיקר בזה הוא הנהגת הגברא ולא החפצא דצרכיהם של המתארחים. ושוב נמצא דאף לגבם נתקיימה בזה המצוה, דהא מה שדאג בליבו עבורם הוא שביעת רצון להם, דשייך שפיר אף במלאכים (ובפרט אלו הבאים בדמות אנשים), והרי זהו עיקר הכנסת אורחים – שהאורח מרגיש שימת הלב דהמארח אליו.

וענין זה בהכנסת האורח מודגש בעיקר בליווי, דמה שמאכילו וכו' הוא מילוי צרכיו ודומה בזה לשאר גמ"ח, ורק בענין הלוייה – שאינה חלק ממילוי הצרכים בשעת האירוח אלא נעשית כשכבר הולך הלה לדרכו ונסתיימה שעת מילוי צרכיו – ניכר ביותר מה שישנו גם עיקר בהמצוה להיות מידת המארח בסבר פנים יפות לאורחו, ושימת ליבו אליו (דע"י הליווי ירגיש האורח שכל מה שנעשה בשבילו בעת האירוח בא מצד הרגש ודאגת לב המארח שיוטב לו). ולכך נקט הרמב"ם דהחויב הוא "ללוות האורחים", אף שבזה נתכוין לכללות המצוה, כיון שבלשון זו רמז לכללות גדר המצוה, שקיים כל חלקי המצוה צריך להיות מתוך מידת הגמ"ח בלב הגומל, ובמקום שחסרה הלוייה נחסר מן המצוה אף במה שהאכיל והשקה כו'.

וזהו הראיה שהביא מאברהם, דה"חק שחקקו" היה להיות "דרך החסד שנהג בה", פירוש דכל מעשי ההכנסה עשאם בדרך החסד דוקא, ולכך פירט הרמב"ם ומנה אף האכילה והשתיה לומר דאף בהם קיים אברהם להיות עשייתם ב"דרך החסד".

ומעתה שפיר דייק בהמשך דבריו להביא ראיה דוקא ממה שראה אברהם את המלאכים, "וירא והנה שלשה אנשים", היינו עצם מה שהראה שימת ליבו אליהם לראותם ולדאוג בליבו עבורם (ולא רק מעשה ההכנסה עצמו המבואר בכתוב לאח"ז), כי בגדר זה דוקא קאי כאן.

ועפ"ז אפ"ל דאף מה שסיים שהוא כאיסור שפיכות דמים, מלבד פשטות הכוונה בש"ס דמי שלא ילווהו יהרגוהו

המדרש היום

מכתבי עצת והדרכה בעבודת השי"ת בחיי היום יום

גירוש העצבות!

כל יסוד להעצבות שלו כי הרי כבר נאמר מד' אשה משכלת, והדרך לזה הוא כמרז"ל שצריך לחזור ולחזור כלאחר אבידה שאבד שמוכן שמשתדלין בזה במרץ אף שכמנהג בני ישראל הכשרים ע"י ממוצעים וימשיך להתעסק בזה בבטחון חזק.

(אנרות קודש ח"י עמ' רנה-ס)

מצב רוח ומחשבות – מהיצר הרע

...ומה שכותב במכתבו על דבר מצב רוחו - כבר מילתו אמורה, ובביאור, בתניא קדישא פכ"ו כ"ז ואילך. והרי רואה במוחש, אשר מחשבותיו ע"ד עצמו מביאות אותו לביטול תורה ולקס"ד מופרך שיעזוב את הישיבה, שמזה ברור אשר מהיצר הרע באות מחשבות אלו, אשר כל ענינו להלחם נגד אשרו של האדם הרוחני והגשמי בהסברות שאין להם יסוד בשכל הבריא, וכל מציאותן הוא כי מנסה הוי' אתכם וגו', וכשמתאמץ ועומד בנסיון - רואה גם האדם עצמו איך שבטלה כל מציאותן המדומה. - ויסיח דעתו מכל מחשבות אלו - (מבלי להכנס אפילו בשקו"ט עד"ז, כ"א ע"י מח' אור, שאפילו מעט אור דוחה הרבה חושך) - ויבקש את הר"מ ור"י שלו לסדר לימודיו כדבעי וכהוראתם יעשה, והשי"ת יצליחו.

(אנרות קודש ח"ב עמ' סה)

כשרוצים לנצח במלחמה

...על-פי המבואר במקומות רבים ומהם בתניא פרק כ"ו, הרי אדרבה, כאשר רוצים להצליח ולנצח במלחמה, ובודאי אם זו מלחמה קשה, מוכרחים להיות דוקא בשמחה ופתיחת הלב וטהרתו מכל נדנוד דאגה ועצב בעולם, כמבואר בתניא שם בארוכה.

(תרעם מאנרות קודש ח"ד עמ' תפא)

אנרות קודש המדורגות ח"ב ע' 365

העצבות תתקן את המצב?!

...כותב שמכיון שמצב היהדות בעירו ובערים סביב אינו טוב, לכן הוא... נפל בעצבות! הסבור הוא שזו עצה ואמצעי לתקן את המצב?

ודאי יודע, שאדמו"ר הזקן כותב בתניא (פרק כ"ו) שאדרבא, ע"י עצבות עוד נחלשים במלחמה שכל יהודי צריך לנהל עם היצר הרע הפרטי שלו, ובכלל עם הרע שבעולם. ואם הוא רואה שהשונא מתחזק חס ושלום, צריך הוא מצידו להיות עוד יותר נמרץ ולחפש עוד דרכים ועצות איך לנצח אותו, וכשזוכרים את הבטחת הקב"ה, ש"את רוח הטומאה אעביר מן הארץ", וכן "וראו כל בשר יחדיו כי פי ד' דיבר" - זה עצמו צריך לתת עידוד וחזוק, לכל אחד מאיתנו, לנהל את המלחמה, המלחמה שלו, בשטח החזית בה הוא נמצא, ולדעת שכל פעולה טובה שלו לא הולכת לאיבוד, ואפילו אם הוא לא רואה זאת בעיני הבשר שלו, הרי בכל מחשבה, דבור או מעשה טוב מאיר הוא את החושך הסביבתי ומקרב את הגאולה האמתית.

(תרעם מאנרות קודש ח"ג עמ' קסה)

אנרות קודש המדורגות ח"א ע' 80

הרחיקים במאד מאד

...בודאי למותר לעורר אשר עצבות ומרה שחורה הרחיקים במאד מאד גדולי ישראל, וכמבואר ג"כ בתניא פרק כ"ו ובכמה מקומות, ורואים ג"כ בחוש שלא לבד שאינו מתקן מצב איזה שיהי' אלא אדרבה ואדרבה, והוא הדין בהנוגע לענינים בם עוסק [-מציאת שידוך] ובפרט במדינה זו שהשמחה מתקבלת על הלב משא"כ קו ההפכי, והעולה על כולנה שאין

אברהם אבינו והאורחים

עיקר חיבתו של הקב"ה לאאע"ה הי' למען אשר יצוה כפירשו יחבר את בניו ואת ביתו והיינו דכל גודל עבודתו של אאע"ה בהנסינות אינם בערך לגבי הא דיצוה ויחבר את אחרים והוא מה שיזכה את הרבים

מקום קבוע לגילוי אלקות

...[אברהם אבינו] האכיל והשקה לכל האורחים ואמר להם ברכו למי שאכלתם משלו סבורים אתם שמשלי אכלתם משל מי שאמר והי' העולם אכלתם, ועי"ז הרגיל שם שמים בפי כל, וזהו פונדק שהוא ענין האכסניא. וכמו עד"מ בגשמי' הנה האכסניא הוא מקום אשר שם מתקבצים ריבוי אנשים מכל עבר ופנה, כן אברהם התחיל להאיר, דעד אברהם הי' העולם מתנהג באפלה, שלא הי' מקום קבוע אשר שם יתקבצו לדרוש את האלקים בריש גלי ובפרסום, ואברהם נטע אשל פונדק מקום גלוי אשר יבאו לדרוש את אלקי השמים והארץ.

ובזה גופא שעשה מקום קבוע אשר שם יתקבצו כל החפץ לדרוש את ה' הנה בזה גופא פרסם אלקותו ית' בעולם. וזהו היתרון מעלה שיש בקביעות מקום לתורה ברבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. דהנה לבד זאת אשר לימוד התורה ברבים הרי קנאת סופרים תרבה חכמה, וכמו שנראה במוחש, הנה עוד זאת ע"י הקביעות מקום לתורה ברבים מתפרסם הענין יותר ומתרבים הלומדים דעצם קביעות המקום והיינו מה שידוע ומפורסם אשר מקום פלוני ופלוגי הוקבע ללימוד ברבים הנה זה גופא מפרסם את הדבר.

וזהו ויטע אשל דעשה פונדק שעשה מקום קבוע אשר שם דורשים את האלקים, והאכיל והשקה לכל עובר ושב ואמר להם ברכו למי שאכלתם משלו כו', שאמר להם דאפי' אם אין אתם ראויים להבין ענין אלקותו ית' בהשגה גמורה רק ברכו כו' בעבודה דקבלת עול מלכות שמים מפני האמונה. והסבירם באופן שהן יוכלו להבין כללו' הענין...

(ספר המאמרים תרפ"ז עמ' פא-ב)

מעלת זיכוי הרבים על המעלות האישיות

...אברהם אבינו ע"ה הי' נדיב בממונו בגופו ונפשו, בממונו שהי' מאכיל ומשקה

לכל עובר ושב, בגופו שהי' מטריח בהכנסת אורחים לשרתם, ובנפשו (מבואר בדא"ח) - אברהם הי' משכיל נפלא ומטבע החכמים אוהבי חכמה לייקר את הזמן להשתמש בו להתמיד בשקידת החכמה לעצמו הנה נדיבות נפשו של אברהם הי' להניח את תשוקתו בהשגת המושכלות בשביל לפרסם אלקותו ית' בעולם, לבאר ולהסביר להערכים החומרים והפשוטים ענין הבורא עולם ואחדותו ית'.

וגדולה מזו מצינו דעיקר חיבתו של הקב"ה לאאע"ה הי' למען אשר יצוה כפירושו יחבר את בניו ואת ביתו והיינו דכל גודל עבודתו של אאע"ה בהנסיונות אינם בערך לגבי הא דיצוה ויחבר את אחרים והוא מה שיזכה את הרבים...

(אנרות קודש חז"ל עמ' צא)

לא חס על כבוד התורה

...וזהו מעלת אאע"ה שהי' נדיב בנפשו נוסף על זה שהי' נדיב בממונו להאכיל ולהשקות לכל עובר ושב ונדיב בגופו להטריח את עצמו לשרת את האורחים, הנה נוסף על כל זה הי' נדיב בנפשו להניח את עצמו ("אוועקלייגן זיך"),

דהנחה זו הנה לבד זאת שהיא הנחה עצמית, להניח את עצם מציאות עצמו היינו כבודו, דישנם הטועים לחשוב ולפעמים גם לומר כי הקירוב לאנשים פשוטים הוא כעין ביטול כבוד התורה וכבוד ת"ח, הנה מלבד זאת שטועים בדבר הלכה הנה הם מאבדים זכות ממזכי הרבים ולפעמים הפכו,

ואאע"ה הנה לבד זאת שהניח מציאותו הנה הניח גם מהותו ("ער האט אוועק געלייגט דעם מהות עצמו") שלו שבאותו הזמן שהי' יכול להשכיל השכלות גדולות ונעלות ביותר הנה מסר ונתן את עצמו ללמוד עם אנשים פשוטים ביותר שהיו אטומי המוח ושטופי גסות ובערות להוציאם מבערותם ללמדם ולהבינם ולהסביר להם עניני אלקות, שתתקבל אצלם הענין של אלקות...

(ספר המאמרים תש"א עמ' 43)

